

Paukščiai A. Baranausko poemoje „Anykščių šilelis“

Virtuali integruota biologijos –
lietuvių kalbos ir literatūros pamoka
IVb, IVc klasėje

Parengė biologijos mokytoja J. Kavoliūnienė,
lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja O. Aleknavičius

Prisiminkite A. Baranauską

"Anei rašto,
anei druko
mum turėt
neduoda:

Tegul, sako,
bus Lietuva
ir tamsi,
ir juoda!"

Paminklas Seinuose, kur 1897-1902 m. vyskupavo Antanas Baranauskas, gražiausių mūsų giesmių - "Dainu dainelė", "Kalnai ant kalnų", "Sudiev, Lietuva", poemos "Anykščių Šitelis" autorius. Paminklas Seinuose, 1999. Autorius prof. Gediminas Jokūbonis, architektas prof. Vytautas Edvardas Čekanauskas, fotografas - Vytautas Ylevičius, 2003

Antanas BARANAUSKAS (1835-1902)

Anykščių krašto dainius, kalbininkas ir mokslininkas, Seinų vyskupas, pirmasis Seinų katedroje prabilęs lietuviškai...

1862 m. baigė Peterburgo dvasinę akademią. Iki 1864 m. studijavo Miuncheno, Romos, Leveno universitetuose.

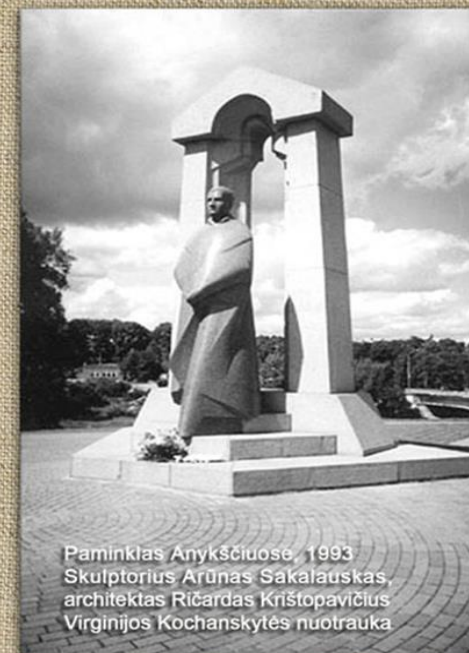
1866-1884 m. Kauno kunigų seminarijos profesorius. Svarbiausius poezijos kūrinius parašė 1857-1863 m.

Klėtelės vidus. Nuotrauka iš Ant. Baranausko muziejaus svetainės internete.

Klėtelė gimtinėje, 1826. Nuotrauka iš Antano Baranausko muziejaus svetainės internete

Paminklas Anykščiuose, 1993
Skulptorius Arūnas Sakalauskas,
architektas Ričardas Krištopavičius
Virginijos Kochanskytės nuotrauka

Poema „Anykščių šilelis“

A. Baranausko poema „Anykščių šilelis“ – klasikinis lietuvių poezijos kūrinys. Antras šimtas metų jis tebejaudina daugiaprasme metafora „Kalnai kelmuoti, pakalnės nuplikę“. Baranauskas pirmasis lietuvių poezijoje prabilo apie gamtos ir žmogaus dvasinio turtingumo ryšius. Gamtos grožis žadino kūrybines galias, skatino jas reikštis. Poetas surado žodžių ir vaizdų, rodos, nenusakomai dvasinei būsenai atkurti. Ją gali išreikšti nebe kasdienė kalba, bet poezijos kerai. Tai ne tik žodžiams nepaklūstanti, bet ir paties žmogaus viduje nesuvokiama dvasios pilnatvė.

Antanas Baranauskas „Anykščių šilelio“ vaizdus perteikia suskirstydamas juos į keturias grupes:

- * girdimieji vaizdai;
 - * regimieji vaizdai;
 - * uodžiamieji vaizdai;
 - * liečiamieji vaizdai.
-
- Šiandien prisiminsime, kokius paukščius poemoje mini poetas.
 - Pagalvokite apie tai, kaip poetine kalba atskleidžiamas gamtos pasaulio turtingumas ir grožis.

Perskaitykite poemos ištrauką

Tada šilas nubunda, visa yra tyla.
Prasideda pamažu šventa dienos byla.
Kas ten šlama? – Ė vėju papūstas lapelis,
Ėgi gūžtoj nubudęs sujuda paukštelis.
Kas ten treška? – Ė vilkas: dieną mat ažuodžia,
Iš naktinės medžionės par pakrūmes skuodžia.
Ėgi lapė int ola, žąsioką intskandus,
Ėgi barsiukas bėga, išlindęs iš landos;
Ėgi linksmutė stirna par pušyną striuoksi;
Ėgi pušin iš pušies voverytė liuoksi;
Ėgi mat širmuonėlis ir kiaunė juodoja,
Ir visoki žvėreliai po mišką ulioja.
Kas ten taukši? – Ė stuobrį kapoja genelis.
Kas mekena? – Ėgi mat perkūno oželis.

Kas ten šnibžda? – Ē šnypščia iš kelmo piktoja,
Ēgi srove teškena upelē Šventoja.
Kas ten kalbas? – Ē žąsys paupēj gadena;
Ēgi mat lizde starkus pamiškēj klegena;
Ēgi antys „pry! pry! pry!“ priskridē int liūnā;
Ēgi kukutis klausia savo pačią, sūnų:
„Ką, ką, ką jums atnešti? Ką jūs kalbat niekus?
Ką, ką, ką, ką? ar grūdus? ar musias? ar sliekus?“
Ēgi mat gegutėlē dairos ir kėtojas:
Čia kukuodama verkia, čia juokias kvatojas.
Skamba tik, skamba miškas: čia volungė Ievą
Trotina: „Ieva, Ieva! neganyk po pievą!“
Čia paupēj „ri-u! ri-u! ri-u!“ tilvikas sušuko,
Čia vėl balsų visokių – lyg trūkte pratrūko.
Vis kitoki balseliai, vis kitokios bylos;
Dagiliai, pečialandos, strazdeliai, čižylos,
Kėkštai, šarkos ir kitos vis saviškai gieda:
Toj juokias, toj vaitoja, è toj niekus klieđa.

È už visus viršesnis lakštingalės balsas:
Pilnas, skardus, griaudingas ir, teip sakyt, skalsus:
Skamba, ūžia par krūmus ir vis kiteip mainos,
Ir vis dūšion įsmenga – lyg Lietuvos dainos.
Tie visoki balseliai teip krūvon suplaukia,
Tartum kožnas lapelis čilba, kliauga, šaukia,
Ir sutartinę taiso, ir teip gražiai dera:
Siaudžia tik, tartum siaudžia – rentavimo nėra.
Anei tų balsų ausis skyrium nepažįsta,
Lyg kad ant žalios pievos žolynai pražysta,
Ir visoki žiedeliai teip terp savęs pinas, –
Kad iš tolo tik regis gražus margumynas.

**Išklausykite V. Bareikio šiuolaikinę poemos
„Anykščių šilelis“ interpretaciją repo ritmu**

https://www.youtube.com/watch?v=PfGS1KgP6mU&ab_channel=VidasBareikis

Kokie pauščiai minimi ištraukoje?

Antys

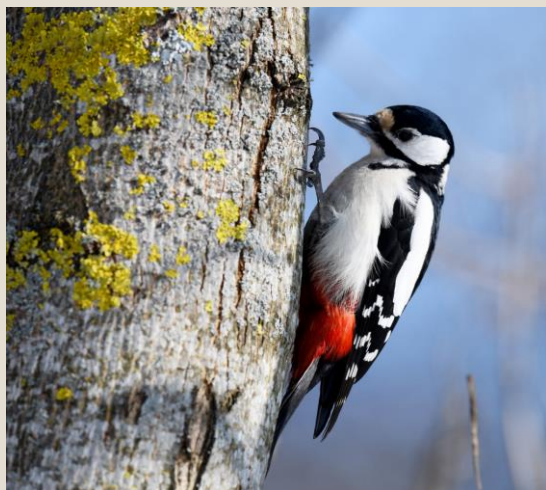
Žąsys

Kukutis

Genys

Perkūno oželis

Gandras

Gegutè

Volungè

Tilvikas

Pečialinda

Strazdas

Kėkštas

Dagilis

Čižyla (zylě)

Šarka

Lakštingala

Atspėk, koks tai giesmininkas? 🐦

Lietuvos paukščiai

https://www.youtube.com/watch?v=M37Ue-9qNio&ab_channel=Asvidea

**Įsivertinkime:
pasitikrinkite, ar atpažįstate poemoje minimus paukščius?**

<https://wordwall.net/resource/6918834>

Namų darbas

**Pamąstykite ir parašykite 120 žodžių pasirinkto žanro
(samprotavimo arba literatūrinę) pastraipą:**

Mus supanti gamta
sugeba sukelti didingų minčių ir poelgių
(J. V. Gėtė)